

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/144/2021
Identifikačné číslo spisu:	1515200179
Dátum vydania rozhodnutia:	25.04.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1515200179.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne B. M. (predtým F.), J. X, L., adresa na doručovanie: J.Á. XX, R., zastúpenej Mgr. Miroslavom Gašparíkom, advokátom, so sídlom Podzámska 66, Sered', proti žalovanému Bytové družstvo Petržalka, so sídlom Budatínska č. 1, Bratislava, IČO: 00 169 765, o určenie povinnosti vyplatiť zostatkovú hodnotu členského podielu, vedenom na Okresného súde Bratislava V pod sp. zn. 43C 6/2015, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 17. decembra 2019 sp. zn. 8 Co /63/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaný má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava V (ďalej aj len okresný súd alebo súd prvej inštancie) rozsudkom z 23. júna 2016 č. k. 43C 6/2015 - 102 zamietol žalobu žalobkyne.

1.1. Žalobkyňa sa domáhala určenia, že žalovaný je povinný vyplatiť jej sumu zodpovedajúcu podielu vo veľkosti 1/2 zo zostatkovej hodnoty členského podielu na trojizbovom družstevnom byte č. XX, nachádzajúcom sa na Y. poschodí bytového domu so súp. č. XXXX v k. ú. J., N.. J. č. X v L., zapísaný na liste vlastníctva č. XXXX pre k. ú. J.. Uviedol, že žalobkyňa podala žalobu pôvodne ku konaniu vedenému pod sp. zn. 6C/122/2012, v ktorom vystupovala v procesnom postavení vedľajšieho účastníka konania, avšak po posúdení obsahu podľa § 41 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, bola zapísaná pod vlastnou sp. zn. ako samostatná sporová vec, pretože nemohla byť prejednávaná s odlišným okruhom účastníkov, kde nemožno ukladať povinnosť na plnenie v prospech vedľajšieho účastníka konania. Žalobkyňa odôvodnila žalobu tým, že sa stala právoplatnou dedičkou po svojej nebohej matke A. F. a ku dňu smrti poručiťky s účinkami ex tunc 17. júla 2008 nadobudla majetkové právo na vyplatenie 1/2 zostatkovej hodnoty predmetného družstevného bytu, poukázala na právny názor Krajského súdu v Bratislave, uvedený v uznesení č. k. 6Co/215/2013 - 63, v konaní vedenom pod sp. zn. 6C/122/2012, podľa ktorého jej svedčí ako vedľajšej účastníčke v konaní o vypratanie bytu, vedenom na návrh Bytového družstva Petržalka proti žalovanému E. F. - otcovi žalobkyne, majetkové

právo na výplatu 1/2 zostatkovej hodnoty bytu, a aj pri vypratani je potrebné zaoberať sa otázkou súvisiacich nárokov vedľajšej účastníčky, pokiaľ ide o vyporiadanie zostatkovej hodnoty členského podielu k predmetnému bytu. Uviedla, že reálne mohla po prvýkrát pristúpiť k uplatneniu svojho majetkového práva na vyplatenie zostatkovej hodnoty členského podielu až po 22. auguste 2013, kedy nadobudlo právoplatnosť osvedčenie o dedičstve, ktorým bolo ukončené dedičské konanie pod sp. zn. 1D 675/2008, avšak 3. apríla 2012, teda viac ako štyri mesiace predtým, ako mohla uplatňovať svoje majetkové práva, bola nájomcovi - jej otcovi E. F. doručená výpoveď nájmu družstevného bytu z 2. marca 2012 z dôvodu nezaplatenia troch mesačných úhrad súvisiacich s plnením s užívaním bytu a vychádzajúc zo žalobného návrhu o vypratanie bytu sp. zn. 6C/122/2012 podanej dňa 24. augusta 2012 bytovým družstvom proti nájomcovi, v zákonom stanovenej lehote nepodal na súd návrh na určenie neplatnosti výpovede, pričom trojmesačná výpovedná lehota začala plynúť od 1. mája 2012 do 31. júla 2012. K 1. augustu 2012 bol teda právny stav taký, že E. F. už nedisponoval členskými právami k predmetnému bytu, a teda ani majetkovými právami, dispozičnými právami a inými právami a možnosťami s tým súvisiacimi. So zánikom členských práv nadobudlo výlučnú majetkovú a právnu dispozíciu s členskými právami výlučne bytové družstvo, ktoré je zároveň vlastníkom a správcom predmetného bytu. Stalo sa tým výlučným a neobmedzeným nositeľom všetkých majetkových práv k predmetnému bytu v dôsledku splnutia práv vlastníckeho s členskými právami, čím nadobudlo nikým neobmedzenú právnu dispozíciu a majetkové obohatenie s možnosťou napr. predaja bytu cez dobrovoľnú dražbu, čo je obvyklý postup. Vykonaným dokazovaním mal za preukázaný žalobkyňou tvrdený skutkový stav, ktorý nebol medzi stranami sporný. Osvedčením o dedičstve č. k. 1D/675/2008 - 80, Dnot/87/2008 z 22. augusta 2013, bol žalobkyňu ako závetnej dedičke po poručiťke A. H. F. potvrdený celý predmet dedičstva, ktorého aktíva okrem iných tvorila 1/2 zostatkovej hodnoty trojizbového družstevného bytu na J. ulici č. X v L. v stanovenej hodnote 49.790 €, pri stanovení celkovej zostatkovej hodnoty predmetného trojizbového družstevného bytu na sumu 99.580 €. Poručiťka zomrela so zanechaním holografického závetu, ktorým odkázala všetok hnuťelný a nehnuteľný majetok, ktorý ku dňu smrti bude vlastníť, dcére B. F.. Po vyhlásení závetu pozostalý manžel poručiťky E. F. podal na Okresnom súde Bratislava V žalobu o jeho neplatnosť, o ktorej súd rozhodol rozsudkom č. k. 12C/135/2010 - 115 právoplatným 21. februára 2013 tak, že žalobu zamietol. V čase smrti poručiťky zostatková hodnota členského podielu v bytovom družstve zaradená medzi aktíva dedičstva a hnuťelnosti bola v bezpodielovom spoluvlastníctve poručiťky s manželom E. F., keď právo na družstevný byt nadobudli za trvania manželstva. Zistený skutkový stav posúdil podľa § 707 ods. 2, § 451 ods. 1 a 2, § 456 Občianskeho zákonníka a dospel k záveru, že predmetom dedičského konania neboli členské práva a povinnosti spojené s členstvom v družstve a s užívaním družstevného bytu - jeho nájmom, tzn. na žalobkyňu tieto práva a povinnosti neprešli, keďže v danom prípade za trvania manželstva nešlo o voľne prevoditeľné výlučné majetkové právo poručiťky, s ktorým by mohla nakladať podľa vlastného uváženia aj pre prípad smrti. Predmetom dedičstva bola stanovená iba „zostatková“ hodnota členského podielu (vyjadriteľná v peniazoch v zmysle hodnoty, za ktorú by bolo v čase smrti poručiťky možné nadobudnúť obdobný byt, resp. previesť majetkové práva k nemu), t. j. úplne odlišná právna kategória od členských práv a povinností v bytovom družstve. Hodnota vyporiadacieho podielu, ktorý notárka určila ako predmet dedičstva, bola v dedičskom konaní zjavne ocenená tržne, tzn., vytvorená na základe ponuky a dopytu, pričom vychádzal z hodnoty pri prevode členských práv a povinností - teda nie vo vzťahu člena k družstvu, ale vo vzťahu medzi prevodcom (ktorým mohol byť iba člen družstva, t. j. v danom prípade manžel poručiťky) a potenciálnym nadobúdateľom členských práv a povinností v bytovom družstve. Prisvedčil argumentácii žalobkyne, že majetkové právo na vyplatenie 1/2 zo zostatkovej hodnoty členského podielu v bytovom družstve, ktoré dedením nadobudla žalobkyňa, je majetkové právo viažuce sa k bytu, avšak dospel k záveru, že za možnosť plnenia zodpovedal ten, kto mal v čase smrti poručiťky právo nakladať ako člen družstva s členskými právami, a teda aj touto majetkovou hodnotou. Poukázal na to, že uvedenú majetkovú hodnotu predstavoval súhrn práv a povinností spojených s členstvom v bytovom družstve, pričom v danom prípade polovica hodnoty, avšak bez súvisiacich práv a povinností, prináležala žalobkyňu titulom dedenia a druhá jej otcovi, ktorý bol súčasne členom družstva a ktorý jediný mohol v danom čase s právami a povinnosťami spojenými s členstvom v družstve nakladať. Pokiaľ do rozhodnutia súdneho komisára v dôsledku zavineného konania manžela poručiťky/otca žalobkyne E. F. ako výlučného člena družstva po smrti manželky došlo následkom realizácie práva prenajímateľa (a súčasne vlastníka bytu)

na vypovedanie nájmu a následné vylúčenie z členstva v bytovom družstve k zániku možnosti člena družstva previesť členské práva a povinnosti k predmetnému družstevnému bytu za finančnú protihodnotu uvedenú v osvedčení o dedičstve, nemôže si žalobkyňa uplatňovať náhradu takéhoto zmareného plnenia na základe žiadneho právneho titulu voči bytovému družstvu ako vlastníkovi bytu, ktorý je v zmysle príslušných ustanovení Obchodného zákonníka, ako aj stanov družstva v právnom vzťahu výlučne s členom družstva, resp. nájomcom bytu, pričom zo strany žalovaného nedošlo vo vzťahu k žalobkyni ani k naplneniu žiadneho z pojmových znakov bezdôvodného obohatenia podľa § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka. V prípade zániku členstva za trvania družstva má doterajší člen družstva zákonný nárok na vyporiadací podiel, ktorý však taktiež predstavuje odlišnú právnu kategóriu, pričom ide výlučne o nárok bývalého člena družstva a v dôsledku dedenia v danom prípade nevznikol žiaden právny vzťah medzi žalobkyňou a žalovaným. S poukazom na § 233 ods. 1 Obchodného zákonníka konštatoval, že vyporiadací podiel je odrazom hospodárskej bilancie družstva a nejde o tzv. zostatkovú hodnotu členského podielu v bytovom družstve, z ktorej sa vychádzalo v dedičskom konaní po poručiťke. V prípade zrušenia/zániku práva spoločného nájmu družstevného bytu, kedy jeden z manželov zostáva nájomcom a členom družstva, nenastávajú predpoklady pre výplatu vyporiadacieho podielu - dochádza len k redukcii členstva, pretože nejde o vyporiadanie vzťahu medzi členom družstva a družstvom, ale o majetkový vzťah medzi členom družstva a treťou osobou pri nakladaní s členskými právami a povinnosťami. Ak súhrn práv a povinností spojených s členstvom v bytovom družstve mal majetkovú hodnotu, ktorá prináležala pôvodne spoločným nájomcom bytu, t. j. poručiťke a jej manželovi E. F., a po právoplatnosti osvedčenia o dedičstve žalobkyni spoločne s jej otcom a vzhľadom na obligatórny zákonný postup podľa § 707 ods. 2 Občianskeho zákonníka mohla fakticky pripadnúť v súvislosti s výlučným členstvom v družstve iba E. F., bolo možné túto majetkovú hodnotu vyporiadať výhradne medzi osobami, ktorým spoločne v podiele 1/2 prináležala, t. j. medzi žalobkyňou a jej otcom. Tomuto záveru svedčí analogicky bežný postup v prípade zániku spoločného členstva manželov v bytovom družstve po rozvode manželstva, kedy sa stáva výlučným členom družstva jeden z manželov, majetková hodnota súhrnu práv a povinností spojených s členstvom prináležiaca ku dňu zániku manželstva obom manželom, sa po jej pripadnutí výlučne jednému z nich oceňuje a vyporadúva medzi bývalými manželmi v rámci konania o vyporiadanie ich bezpodielového spoluvlastníctva. K tvrdeniam žalobkyni o splynutí práv prenajímateľa a člena družstva uviedol, že nedošlo k „pohlteniu“ práv vlastníka/prenajímateľa a člena družstva/nájomcu, čo je vylúčené samotnou podstatou žalovaného, ktorý ako právnická osoba vo forme družstva nemôže byť súčasne vlastným členom, a teda nemohlo dôjsť k splynutiu práva vlastníckeho s členskými právami. Vzhľadom na to dospel k záveru, že žalovaný nie je v konaní pasívne legitimovaný.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj len odvolací súd) rozsudkom zo 17. decembra 2019 sp. zn. 8 Co /63/2017 potvrdil rozsudok okresného súdu Bratislava V. Odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie správne postupoval, keď podanie žalobkyne označené ako vzájomný návrh v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 6C/122/2012, v ktorom mala žalobkyňa procesné postavenie vedľajšej účastníčky, posúdil z hľadiska obsahu ako samostatnú žalobu, keď žiadala týmto podaním, aby súd určil, že žalovaný je povinný vyplatiť jej sumu zodpovedajúcu podielu vo veľkosti 1/2 zo zostatkovej hodnoty členského podielu na trojizbovom družstevnom byte, špecifikovanom v žalobnom petite uvedeného podania. Následne vykonal aj náležité dokazovanie na zistenie právne významných skutočností pre posúdenie dôvodnosti tohto žalobkyňou uplatneného nároku, ako aj pre posúdenie opodstatnenosti argumentácie žalovaného, na ktorej založil svoju obranu v konaní; jeho skutkové zistenia majú oporu vo vykonanom dokazovaní; následne tieto správne vyhodnotil v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov a dospel tak k správny skutkový záverom, z ktorých vyvodil aj správny právny záver, že žalovaný nie je v predmetnom konaní pasívne legitimovaný. Vec posúdil správne po právnej stránke, keď na zistený skutkový stav aplikoval príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka a svoje rozhodnutie aj náležite a v súlade s ustanovením § 220 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len CSP) odôvodnil, keď s poukazom na zodpovedajúcu právnu úpravu, a to nielen obsiahnutú v Občianskom zákonníku, ale aj v ustanoveniach § 226 ods. 1 písmeno d), § 260 a § 233 ods. 1, 2 a 3 Obchodného zákonníka uviedol relevantné a dostatočné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil po skutkovej a právnej stránke a ktoré dôvody odvolací súd posúdil ako vecne správne a z toho dôvodu sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením napadnutého rozsudku súdom prvej inštancie.

2.1. Žalobkyňa nedôvodne namieta v odvolaní, že v konaní neboli splnené procesné podmienky, za ktorých bolo možné konať a rozhodnúť z dôvodu, že súd prvej inštancie sa nezaoberal ňou podanou vzájomnou žalobou v súvisiacom konaní vedenom pod sp. zn. 6C/122/2012, ktorú podala ako vedľajšia účastníčka uvedeného konania, ktoré nebolo skončené v čase vydania napadnutého rozsudku a prebiehalo na odvolacom súde a že toto konanie je vzhľadom na rovnaký predmet oboch konaní v rozpore s litispendenčnou prekážkou. Vzhľadom na procesné postavenie žalobkyne v konaní vedenom pod sp. zn. 6C/122/2012 ako vedľajšej účastníčky, nebolo možné ňou uplatnený nárok proti žalovanému prejednať v uvedenom konaní, vedenom medzi inými stranami sporu, keď nemožno v konaní uložiť strane povinnosť plniť v prospech vedľajšieho účastníka, na ktorú skutočnosť správne poukázal aj súd prvej inštancie. Správne preto podľa obsahu posúdil žalobkyňou podaný vzájomný návrh podľa jeho obsahu ako novú žalobu. Priebehu tohto konania o žalobe žalobkyne proti žalovanému nebránila prekážka litispendencie v dôsledku konania vedeného pod sp. zn. 6C/122/2012, a to vzhľadom na absenciu totožnosti predmetu konania a totožnosti strán sporu, keď konanie pod sp. zn. 6C/122/2012 bolo vedené žalovaným v tomto konaní ako žalobcom proti otcovi žalobkyne E. F. a jeho predmetom bolo vypratanie bytu. Taktiež neboli splnené podmienky pre prerušenie tohto konania do skončenia konania vedeného pod sp. zn. 6C/122/2012, keď v uvedenom konaní o vypratanie bytu sa neriešila taká významná otázka pre rozhodnutie súdu v tejto veci, ktorú by si súd nemohol posúdiť sám v tomto konaní, ako predbežnú otázku. Okrem toho odvolací súd zistil, že rozsudok súdu prvej inštancie sp. zn. 6C/122/2012 z 20. apríla 2016, ktorým uložil otcovi žalobkyne ako žalovanému povinnosť vypratať predmetný byt, bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6Co/381/2016 z 24. apríla 2019, pričom v odôvodnení rozsudku taktiež odvolací súd konštatoval správnosť postupu súdu prvej inštancie, ktorým vzájomný návrh vedľajšej účastníčky posúdil ako novú žalobu a ďalej v odôvodnení tiež konštatoval, že pokiaľ sa vedľajšia účastníčka domnievala, že má právo na náhradu zostatkovej hodnoty členského podielu, ide o právo, ktoré má voči pozostalému manželovi, t. j. jej otcovi, nie však voči žalobcovi, t. j. bytovému družstvu.

2.2. Žalobkyňa v odvolaní namietala aj nesprávne právne posúdenie veci súdom prvej inštancie z dôvodu, že súd prvej inštancie sa vyhol priamemu posudzovaniu povahy pohľadávky, avšak podľa jej názoru je rozhodujúce, že z hľadiska povahy ide o pohľadávku viažucu sa k veci, a nie ku konkrétnej osobe, avšak súd jej právo na vyplatenie zostatkovej hodnoty členského podielu spája výlučne s osobou pozostaleho manžela - člena družstva a neberie do úvahy skutočnosť, že tento pozostalý manžel v čase, kedy si ona mohla objektívne po prvýkrát vymôcť majetkové právo, už členskými právami nedisponoval a tieto podľa jej názoru splynuli s vlastníckym právom žalovaného do jedného celku. Súd prvej inštancie sa však s týmito skutočnosťami dostatočne a správne vysporiadal, keď prisvedčil, že majetkové právo na vyplatenie 1/2 zo zostatkovej hodnoty členského podielu v bytovom družstve, je majetkové právo viažuce sa k predmetnému bytu, avšak správne prihliadol súčasne aj na tú skutočnosť, že členské práva a povinnosti spojené s členstvom v družstve a s užívaním predmetného bytu neboli predmetom dedičského konania, predmetom dedičstva bola iba zostatková hodnota členského podielu, vychádzajúca z ponuky a dopytu pri prevode členských práv a povinností medzi prevodcom a potenciálnym nadobúdateľom týchto členských práv a povinností v bytovom družstve. Z uvedených skutočností súd prvej inštancie vyvodil správny záver, že ten, kto mal v čase smrti poručiťky právo ako člen družstva nakladať s členskými právami a povinnosťami spojenými s členstvom v bytovom družstve, súhrn ktorých tvorí majetkovú hodnotu, mal teda aj právo nakladať s touto majetkovou hodnotou, a tento preto zodpovedal aj za možnosť plnenia, pokiaľ ide o majetkové právo žalobkyne, ktoré nadobudla ako univerzálna dedička poručiťky. Odvolací súd sa stotožnil aj so záverom súdu prvej inštancie, že v posudzovanej veci nedošlo k „pohlteniu“ práv vlastníka a člena družstva, keď toto je vylúčené tým, že žalovaný ako právnická osoba nemôže byť súčasne vlastným členom. Skutočnosť, či žalovaný ako družstvo objektívne môže vykonávať členské práva podliehajúce „pohlteniu“, nemožno považovať za irelevantnú, ako namieta žalobkyňa, a to ani vzhľadom na neobmedzené vlastníctvo bytu žalovaného, pretože podľa názoru odvolacieho súdu vlastnícke právo určitého subjektu nemôže pohltiť aj také práva, ktoré tento subjekt nemôže vykonávať, a ako nečlen družstva nemôže byť ani ich nositeľom, t. j. v danom prípade členské práva a povinnosti, výkon ktorých prináleží výlučne členovi družstva, ktorým žalovaný nie je. Žalobkyňa namieta, že žalovaný by sa bezdôvodne obohatil nadobudnutím 100% trhovej hodnoty bytu bez povinnosti vyplatiť náhradovú pohľadávku právnenému nástupcovi bývalého člena, avšak žalobkyňa sa na základe dedičského titulu ani nestala právnym nástupcom člena družstva, a to

vzhľadom na právnu úpravu obsiahnutú v § 707 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ako aj vzhľadom na to, že členské práva a povinnosti ani neboli predmetom dedičského konania. Vzhľadom na uvedené sú irelevantné aj ďalšie námietky žalobkyne, týkajúce sa nevykonania znaleckého dokazovania na zistenie zostatkovej hodnoty vo výške 1/2 na členských právach viažucich sa k predmetnému bytu.

3. Proti rozsudku krajského súdu podala dovolanie žalobkyňa, ktorá namietala, že: „odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, čo je dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP a súčasne je naplnený i dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. d/ CSP nakoľko odvolací súd vydal rozhodnutie v rozpore s iným súdnym rozhodnutím - právoplatným Osvedčením o dedičstve Okresného súdu Bratislava V. zn. ID/675/2008-80, Dnot 87/200K, čo je dovolacím dôvodom keďže v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo“ (dovolatelka mala zrejme na mysli § 420 písm. d/ CSP, poznámka dovolacieho súdu). Uviedla, že judikatúra dovolacieho súdu vníma zostatkovú hodnotu na členskom podiele k družstevnému bytu, za spôsobilý predmet dedičského konania a zároveň ako majetkové právo. Všeobecnou cenou členského podielu v bytovom družstve je cena, za ktorú je možné v danom mieste a čase nadobudnúť členské práva a povinnosti k bytu porovnateľnej veľkosti, polohy, vybavenia, veku a pod. Pokiaľ ide o povahu pohľadávky, predmetná pohľadávka sa vzťahuje výlučne na dedičstvo in hereditatem, a nie in personam, ako pohľadávka k dedičskej (majetkovej) podstate, čo vyplýva z rozhodnutia dovolacieho súdu v konaní sp. zn. 4 M Cdo 12/2009, v ktorej sa cituje záver, že „náhradová pohľadávka je pohľadávka voči dedičstvu“ a nie voči konkrétnej osobe. Tým, že odvolací súd viazal predmetnú náhradovú pohľadávkou na osobu E. F., postupoval v rozpore s uvedenou judikatúrou. Výtýkala odvolaciemu súdu, že sa nevedel argumentačne vyporiadať s tým, že dovolateľka k 22. augustu 2013 nemala žiadnu objektívnu možnosť uplatniť svoje majetkové právo spôsobom, ako to predpokladá odvolací súd (cit. „mal teda aj právo nakladať s touto majetkovou hodnotou“), ktorý v čase, kedy si dovolateľka objektívne mohla po prvýkrát uplatniť svoj nárok, už vôbec nebol nositeľom členských práv, od ktorých náhradová pohľadávka odvádza, o čom svedčia listinné dôkazy. Po prvýkrát mohla dovolateľka uplatniť svoje právo na predmetnú náhradovú pohľadávkou viažucu sa na nositeľa členských práv až po právoplatnom ukončení sporového konania o neplatnosť závetu vedeného a následne z toho dôvodu došlo k prerušeniu konania o dedičstve. V tomto čase E. F. už preukázateľne nebol nositeľom akýchkoľvek práv (ktoré zanikli) k predmetnému bytu. V neposlednom rade je celkové posúdenie charakteru a povahy pohľadávky zo strany dovolacieho súdu v priamom rozpore s výrokovou časťou Osvedčenia o dedičstve Okresného súdu Bratislava V sp. zn. I D/675/2008Dnot 87/2008, a teda je založené na rozpore s právoplatným súdnym rozhodnutím, nakoľko odvolací súd viazal vyplatenie náhradovej pohľadávky na konkrétnu osobu, a to napriek tomu, že táto osoba ku dňu, kedy dovolateľka mohla voči nej po prvýkrát úspešne uplatniť svoje majetkové právo, už preukázateľne nebola nositeľom žiadnych práv k veci, od ktorej sa náhradová pohľadávka odvodzuje. Zákon teda absolútne nevyžaduje podmienku, ktorú pomerne reštriktívne interpretoval odvolací súd vo vlastnej úvahe - že by určité právo nemohlo pohltiť také práva, ktoré určitý subjekt nemôže vykonávať. Odvolací súd ako aj súd I. stupňa právne vôbec neposúdili, že výkon práva bol v rozhodnom čase v hrubom nepomere s hodnotou predmetu konania, ktorú tento výkon postihuje. V danom prípade išlo o sumu nedoplatku 735,04 € podľa stavu ku dňu podania návrhu, pričom hodnota bytu bola približne v sume 100 000 €. Namietala, že výkon práva nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi. Domáhala sa preto zrušenia rozsudku krajského ako i okresného súdu a vrátenia veci na ďalšie rozhodnutie.

4. K dovolaniu sa vyjadril žalovaný, ktorý navrhol dovolanie zamietnuť ako nedôvodné. Odvolací súd podľa neho správne vyvodil, že žalovaný nie je v konaní pasívne legitimovaný. Uvedenú majetkovú hodnotu bolo možné vyporiadať výhradne medzi osobami, ktorým spoločne v podiele 1 prináležala, t. j. medzi žalobkyňou a jej otcom. Žalovaný je v právnom vzťahu výlučne s členom družstva, resp. nájomcom bytu.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Z hľadiska ústavného aspektu treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

9. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namiesto je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

Dovolací súd opakovane konštatuje aj v súlade so závermi ústavného súdu, že dovolacie konanie má povahu typického „advokátskeho procesu“, a to nielen vzhľadom na znenie sporového poriadku. Spracovaniu dovolania a celkovej kvalite zastupovania dovolateľa musí advokát, dovolateľ, ktorý má vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, ale aj zamestnanec dovolateľa, ktorý je právnická osoba, nevyhnutne venovať zvýšenú pozornosť. Dovolací proces je v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou podstatne rigoróznejší a odborne náročnejší. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je teda podstatné správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 CSP), a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, nemožno dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podrobiť vecnému preskúmaniu v dovolacom konaní.

10. Dovolaiteľka vyvodzovala prípustnosť dovolania zrejme zo znenia § 420 písm. d/ CSP (ako si ustálil dovolací súd), v zmysle ktorého je dovolanie prípustné, proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa v tej istej veci už právoplatne rozhodlo, alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie.

10.1. Prekážka právoplatne rozhodnutej veci (res iudicata) vylučuje možnosť vec znova prejednať a rozhodnúť. Vec nemožno opätovne prejednať a rozhodnúť len za predpokladu, ak sa v prejednávanej veci vyskytuje totožnosť subjektov v pomere k veci už právoplatne rozhodnutej a totožnosť samotnej veci, ktorá sa stala predmetom konania. Týmto sú zároveň určené subjektívne a objektívne medze právoplatnosti súdneho rozhodnutia. O totožnosť strán ide vtedy, ak aj v novom konaní vystupujú tie isté strany sporu alebo ich právni nástupcovia, a to na základe univerzálnej alebo singulárnej sukcesie. Pre tých, ktorí neboli stranami sporu, právoplatné rozhodnutie nie je prekážkou res iudicata.

10.2. Dovolaiteľka vytýkala, že : ...“ odvolací súd vydal rozhodnutie v rozpore s iným súdnym rozhodnutím - právoplatným Osvedčením o dedičstve Okresného súdu Bratislava V. zn. ID/675/2008-80, Dnot 87/200K, čo je dovolacím dôvodom keďže v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo“.

10.3. Tento záver dovolaiteľky však nie je správny, nakoľko je zjavné, že nárok uplatnený žalobou zo strany dovolaiteľky proti žalovanému na určenie povinnosť vyplatiť jej sumu zodpovedajúcemu podielu 1 zo zostatkovej hodnoty členského podielu v žalobe označeného bytu, už pre rozdielnosť subjektov (strán sporu) (okrem nedostatku ďalších náležitostí - totožnosť vecí) nepredstavuje res iudicata k rozhodnutiu o osvedčení o dedičstve.

11. Žalobkyňa tak neopodstatnene namietala existenciu vady v zmysle § 420 písm. d/ CSP, a preto

dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobkyne nie je podľa § 420 písm. d/ CSP prípustné, a dovolanie v tejto časti ako neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP.

12. Dovolaťka prípustnosť podaného dovolania vyvodzoval ako uviedla z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a /CSP.

13. Dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

13.1. Právnym posúdením veci treba považovať činnosť súdu spočívajúcu v podrazení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej normy, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval. Nesprávne právne posúdenie veci nemožno preto vymedziť nesprávnym či nedostatočným zistením skutkového stavu. Ani sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo jednoduché spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci, významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 432 ods. 2 CSP.

13.2. Okrem toho nevyhnutným predpokladom, aby dovolací súd mohol posúdiť prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP je, že dovolateľ uvedie právnu (nie skutkovú) otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom. Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľa riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP). Inak dovolací súd nemá možnosť posúdiť, či ide skutočne o právnu otázku, či ide o právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sú splnené osobitné podmienky uvedené v jednotlivých prípadoch, v ktorých citované ustanovenie dovolanie pripúšťa.

13.3. Dovolací súd konštantne uvádza, že obsah § 421 ods. 1 CSP v sebe zahŕňa povinnosť dovolateľa konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia dovolacieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP).

14. Z obsahu dovolania žalobkyne vyplýva, že namieta že : „ judikatúra dovolacieho súdu vníma zostatkovú hodnotu na členskom podiele k družstevnému bytu, za spôsobilý predmet dedičského konania a zároveň ako majetkové právo. Všeobecnou cenou členského podielu v bytovom družstve je cena, za ktorú je možné v danom mieste a čase nadobudnúť členské práva a povinnosti k bytu porovnateľnej veľkosti, polohy, vybavenia, veku a pod. Pokiaľ ide o povahu pohľadávky, predmetná pohľadávka sa vzťahuje výlučne na dedičstvo in hereditatem, a nie in personam, ako pohľadávka k dedičskej (majetkovej) podstate, čo vyplýva z rozhodnutia dovolacieho súdu v konaní sp. zn. 4 M Cdo 12/2009, v ktorej sa cituje záver, že »náhradová pohľadávka je pohľadávka voči dedičstvu“ a nie voči konkrétnej osobe. Tým, že odvolací súd viazal predmetnú náhradovú pohľadávkou na osobu E. F., postupoval v rozpore s uvedenou judikatúrou.“

14.1. Ak dovolateľka konkrétne poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 MCdo/12/2009, od ktorého sa mal odvolací súd odkloniť, dovolací súd uvádza nasledovné.

14.2. Predmetom dovolacieho konania o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora bolo konanie o dedičstve. Okresný súd prejednal finančnú pohľadávkou poručiťky vyplývajúcu zo zaniknutého BSM po nebohom manželovi a odvolací súd napadnuté rozhodnutie ako vecne správne potvrdil. Dovolací súd uviedol, že : ... v konaní o dedičstve pri ustálení masy BSM treba rozhodnúť, čo patrí do dedičstva a čo pozostalému manželovi. Majetok v BSM sa môže vyporiadať dohodou medzi pozostalým manželom a dedičmi uzavretou písomne alebo ústne do zápisnice (§ 1751 ods. 2 veta prvá O.s.p.). Dedička a

pozostalý manžel (alebo jeho právni nástupcovia) sa môžu dohodnúť aj tak, že celá masa BSM patrí do dedičstva a že pozostalému manželovi (resp. do dedičstva po ňom) patrí tzv. náhradová pohľadávka. Náhradová pohľadávka je jeho pohľadávka voči dedičstvu (dlh poručiteľa) a teda v prípade, že si ju uplatní, radí sa do pasív dedičstva poručiteľa, čo umožňuje dedičom a pozostalému manželovi sa dohodnúť o jej úhrade (o spôsobe a lehote). V prípadoch, keď k dohode nedôjde, zodpovedajú dedičia za pohľadávku manžela v rámci zodpovednosti za dlhy poručiteľa (§ 470 OZ). Pri náhradovej pohľadávke sa neurčuje povinnosť na plnenie, dedičský súd sa obmedzí len na jej konštituovanie. Z obsahu dedičského rozhodnutia po nebohom vyplýva, že súdny komisár pojal do dedičstva celú masu BSM - nehnuteľnosti v hodnote 700 000,-- Sk. Správne určil hodnotu dedičstva sumou 700 000,-- Sk, výšku dlhov 350 000,-- Sk a čistú hodnotu dedičstva 350 000,-- Sk. Dedičia, ktorí v konaní zároveň vystupovali ako univerzálni sukcesori po nebohej matke uplatnili pohľadávku z titulu dedičstva patriacu pozostalej manželke ako náhradovú pohľadávku v sume 350 000,-- Sk a súdny komisár ju správne určil do dedičstva po pozostalej manželke.

14.3. Z citácie dovolateľkou uvedeného rozhodnutia dovolacieho súdu je zrejmé, že obsahom tohto rozhodnutia nebola právna otázka, na ktorej založil svoje rozhodnutie tak súd prvej inštancie ako aj odvolací súd v predmetnej veci, a to nedostatok pasívnej vecnej legitímácie na strany žalovaného. Ako podrobne odôvodnili súdy, vo svojich rozhodnutiach, žalobkyňa sa na základe dedičského titulu ani nestala právnym nástupcom člena družstva, a to vzhľadom na právnu úpravu obsiahnutú v § 707 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ako aj vzhľadom na to, že členské práva a povinnosti ani neboli predmetom dedičského konania a preto právne závery dovolateľky o náhradovej pohľadávke voči dedičstvu, neboli relevantné v predmetnom spore a nie je možné prijať záver, že sa odvolací súd odklonil od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

15. Ostatné dovolateľkou v dovolaní namietané skutočnosti, že :“ odvolací súd ako aj súd I. stupňa právne vôbec neposúdili, že výkon práva bol v rozhodnom čase v hrubom nepomere s hodnotou predmetu konania, ktorú tento výkon postihuje. V danom prípade išlo o sumu nedoplatku 735,04 € podľa stavu ku dňu podania návrhu, pričom hodnota bytu bola približne v sume 100 000 € , a že :“výkon práva nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi“, nemali vzťah k predmetu tohto konania a preto sa nimi ani odvolací súd (ktorý ako už bolo uvedené, nie je ďalším odvolacím súdom) nemohol zaoberať.

16. Z uvedeného je zrejmé, že nebolo možné uskutočniť meritórny dovolací prieskum, nakoľko obsah dovolania a vymedzenie prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP nemalo zákonom vyžadované náležitosti. Pokiaľ by dovolací súd za tohto stavu nebral do úvahy absenciu náležitostí prípustnosti dovolania a napriek tomu by pristúpil aj k posúdeniu dôvodnosti dovolania, uskutočnil by procesne neprípustný dovolací prieskum, priečiaci sa nielen všeobecne koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj konkrétnemu cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP. Postup dovolacieho súdu by v takom prípade dokonca porušil základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (II. ÚS 172/03).

17. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že je nevyhnutné odmietnuť podané dovolanie aj podľa § 447 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého dovolací súd odmietne dovolanie, ak nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435.

18. Výrok o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.